

Cerebrum per se nequaquam defatigetur, sed quatenus spiritu, caloreque natiuo priuatur: vel vt liberius, & verius fortè dicam, solum dissoluantur spiritus, & calidum innatum, dum animal, aut eius pars aliquid agit, illiusque defectu agere desinit, fatius vtique esset, spiritum, calorisque restauratiōnem, quàm cerebri recreationem finem somni constituere: quod idem author libro tertio de Causis pulsuū pariter testatur: vbi habet, naturalem somnum fieri ad reparationem, & incrementum calidi innati: quod quidem non est fieri ad quietem, & recreationem cerebri. Intus enim in suis fontibus calidum & spiritus gignuntur, & augentur, nihil interim agente cerebro. Postremò aliquid dicendum erat de fine somnorum, qui præter naturam existunt: quum enim illi potissimum excessu differant ab his, qui naturæ conueniunt: quur non habebunt eundem finem, solo excessu ab alio discrepantem? erit ne ergo maior recreatio cerebri, aut calidi natiui maior restauratio illorum finis? quod si non placet, qualem quæso licebit finem illis constituere? an salutem? an mortem? an morbi augmentum? vel aliquid aliud? contingit enim nunc hoc, nunc illud fieri, vbi somnus naturæ modum excedit. Nam si cruditas interna viscera infestat, potest somnus præter naturam illi mederi: At si inflammatio ea loca obsidet, ductis humoribus per caloris reuocationem ad affecta membra, crescet vtique morbus, & forte etiam sequetur mors: propterea medici ex eo periculo moniti, in huiusmodi malo somnum omni industria depellere nituntur. Igitur si hæc non placeat, paucis quid sentiam de fine somni docere aggrediar. Ac illud primū verum esse puto quod antea ostendimus, somnum priuationem quandam esse, aut illam sequi, nec ipsum aliquid facere, sed per accidens fieri: sequitur enim caloris contractionem: hic verò est, non somnus ipse, qui vim habet agendi: huic ergo, eiusque actionibus finis aliquis proponi potest. calor enim dum externas partes, & sensuum fontem deserit, internas sedes petit: ibique contractus, causa est, vt sensus quiescant, & interim concoctiones, & alia opera intus fiant, vbi ille abundat. Igitur natura nequaquam facit somnum, vt hæc fiant, sed calor necessario à suis causis contrahitur: ad quem somnus, id est priuatio sensuum, ob caloris absentiam, & internarum partium actio, ob eiusdem præsentiam sequitur. Quod si ita est, non est vtique quærendum an somnus ob aliquem finem datus sit: sed an contractio caloris, quæ somni causa est, ob aliquem finem fiat: & illum quidem eundem semper, aut nunc hunc, nunc alium. Porro recedit calor à sensorijs (vt antea diximus) ob multas causas: quæ omnes non mouentur ad agendum ob aliquem finem: veluti sunt illa, quæ calorem repellunt, aut refrigerant, aut illius motum impediunt, aut substantiam digerunt: quis enim credet vtquam hæc nos afficere, vt calor recedat à sensorijs, & somnus fiat. Verum eiusdem contractio in viscera, præsertim illa, quæ fit actione partium internarum, trahentium ad se suum instrumentum nequit fieri absque fine aliquo, sed omnino vt illic aliquid ipse agat: ociosa enim nequeunt esse nature instrumenta; verum nõ potest vnus semper sequi finis, in omni somno. Nam quum finis sequatur ex caloris actione, necessarium vtique est, diuersos esse fines; quoniã eodem modo semper non habet calor, nec materia eadem est, quæ patitur; quod ipsa quoque experientia testatur; nunc enim sequitur alimēti, & humorum concoctio, nunc eorundem agitatio, vel consumptio; nunc calidi restauratio, aliquando eiusdem debilitatio, aliquando suffocatio, aliquando sequitur corporis refrigeratio, aliquando humectatio, aliquando male habent viscera, augenturque in illis si fortè sunt inflammationes; aliquando grauatur caput, aliquando grauitas illius discutitur, aliquando intenditur febris, aliquando abigitur, aliquando sequitur morbus, aliquando sanitas. Denique pro diuersitate corporis, quod patitur, & caloris imbecillitate, robore, vehemētiore, leniore, longiore, & breuiore eiusdem contractione, diuersos fieri effectus, & propterea diuersos sequi fines, tum in his qui rectè, tum in alijs, qui malè habent, est necessarium: quod paulo post vbi somni, & vigiliæ facultatem expendemus, diligentius docebimus. Potest tamen vniuersalis quidam finis statui, quod scilicet natura per somnum calorem contrahat vt: salutem animalis consulat: etli id interim non semper assequitur, ob materię variã conditionem: non autem fit semper, vt fiat concoctio, & quies, sed expulso, attractio, resolutio, retentio humorũ, & vt vno verbo dicam, quicquid illius vi necessarium est vt fiat. Atque hæc cõmunia sunt omni somno siue moderatus, & secundum naturam ille sit, siue morbosus, & naturæ contrarius. Caloris enim contractiones, quæ morbosos somnos pariunt, sæpe profunt internis affectibus, etli interim alijs nocent. Quis enim negabit in soporosis affectibus, qui fiunt affecto capite, materiam quæ in visceribus cõtinetur inelius concoqui, quàm per vigiliam? si modo in omni somno siue naturalis sit, siue præter naturam, calor intus colligitur, validiorque redditur. Propterea non videtur mihi rectè sentire Montanus, qui semper inutilia naturæque contraria à somno præter naturam fieri arbitratur. Scribit enim ille Aphorismo primo secundi somnum præter naturam habere finem cruditatem, perturbationem materię, & naturæ debilitatem, quod (vt ostendimus) falsum esse agnoscitur: quoniã hic somnus cum eo qui est secundum naturam eundem sæpe calorem habet in visceribus, sed impedimenta, à quibus calor moueri impeditur ad sensoria, maiora. quod enim facit vapor in somno naturali, idem facit humor contentus in cerebri cavitatibus, in sopore: at id concoctione, & robur aliarum partium non mutat: immò contingit aliquando meliora hæc fieri in somno præter naturam, quanto maior fit in eo calidi natiui circa